

7. Методика обучения географии в средней школе : теоретические основы методики обучения географии / под ред. А. Е. Бибики и др. – М : Просвещение, 1968. – 391 с.

8. Методы обучения географии (из опыта работы) / под ред. В. А. Коринской и Л. М. Пашечниковой. – М. : Просвещение, 1968. – 158 с.

9. Навчальні плани початкової, семирічної і середньої школи УРСР, розроблені управлінням та затверджені Міністерством освіти 1957-1958 н.р. // ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 15. – Т. 2.

10. Откаленко М. П. Щоденник географічних спостережень у восьмирічній школі. 5 клас / М. П. Откаленко. – К. : Радянська школа, 1961. – 46 с.

Аннотация

И.М.Шоробура

Ретроспективный анализ школьного географического образования в середине XX столетия

В статье рассматриваются вопросы развития школьного географического образования в середине XX столетия. Анализируется построение географических курсов в школе. Рассматриваются проблемы школьного географического образования этого периода и возможные пути их решения.

Ключевые слова: *школьное географическое образование, природоведческие дисциплины, развитие школьного географического образования.*

Summary

I.M.Shorobura

Retrospective Analysis of School Geographical Education in the Middle of the 20th Century

The questions of development of school geographical education in the middle of the 20th century have been studied in the article. The structure of geographical courses in school has been analyzed. The problems of school geographical education of this period and possible ways of their solving have been examined.

Key words: *school geographical education, natural study disciplines, development of school geographical education.*

Дата надходження статті:

„25” листопада 2009 р.

УДК 37.036 (045)

Г.В.ЯКІВЧУК,

аспірант

(м.Хмельницький)

Результативність виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору

В статті розглядається актуальна педагогічна проблема – відслідковування результативності процесу виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору. На основі розроблених критеріїв й показників вихованості творчої особистості автор розкриває процес дослідження творчої особистості в контрольному експерименті, робить висновки щодо динаміки виховання майбутнього вчителя музики в контрольних та експериментальних групах та представляє загальні висновки дослідження.

Ключові слова: *творча особистість майбутнього вчителя музики, критерії й показники вихованості майбутнього вчителя музики, контрольний експеримент, результативність процесу виховання майбутнього вчителя музики.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Економічне, соціальне і культурне оновлення української держави зумовлює потребу в професійно компетентних і творчих фахівцях, здатних мобільно і нестандартно вирішувати проблеми, демонструвати творчий підхід у професійній діяльності та досягати в ній соціально та особистісно значущих результатів. Тому особливого значення у вищих навчальних закладах педагогічного профілю набуває як модернізація змісту і впровадження навчально-виховних технологій як інструмента професійного і особистісно-творчого становлення студента, так і відстеження результативності цього процесу.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Досліджуючи творчу особистість вчителя, науковці й практики використовують діагностику творчих здібностей А. Лук [2], творчого мислення М. Холодної [8], діагностики В. Моляко [3], В. Рибалки [5] та ін. У розробці власної методики діагностики творчої особистості майбутнього вчителя музики засобами українського музичного фольклору ми базувалися на підходах до діагностики творчої особистості учнів О. Сисоевої [7], творчої особистості вчителя В. Андреева [1], педагогічної діагностики художнього розвитку особистості О. Рудницької [6].

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є аналіз результатів кінцевого експерименту дисертаційного дослідження та формулювання його загальних висновків.

Виклад основного матеріалу... Для реалізації поставлених завдань дослідження було розроблено систему критеріїв і показників вихованості майбутніх вчителів та методику діагностики творчої особистості майбутнього вчителя музики у процесі вивчення українського музичного фольклору.

Розроблена методика діагностики творчої особистості майбутнього вчителя музики є достатньо гнучкою, що давало змогу діагностувати студентів-першокурсників під час вивчення музичних дисциплін у вищих педагогічних закладах. Застосовувалися різноманітні методи дослідження: анкетування, опитування, педагогічне спостереження, інтерв'ювання, діагностичні завдання, інтерпретація їх результатів, формули розрахунку коефіцієнта рівня вихованості творчої особистості [4].

Стан вихованості творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору визначався за системою *критеріїв*: мотиваційного, загальнопедагогічного, музично-педагогічного, комунікативного, самореалізуючого.

Показниками *мотиваційного критерію* є: наявність потреби в творчій музично-виховній та фольклорній діяльності; творчі мотиви здійснення музично-виховної діяльності; спрямованість студента на самопізнання і самовдосконалення в музично-виховній діяльності, зокрема в галузі українського музичного фольклору.

Загальнопедагогічний критерій характеризується такими показниками як: наявністю теоретико-методичних знань у майбутнього вчителя музики, виявленням ним творчого стилю музично-виховної діяльності; умінням конструювати і моделювати власні виховні технології роботи з вихованцями.

Показниками *музично-педагогічного критерію* є здатність до емоційно-емпатійних виявів у музично-виховній діяльності та ставленні до мистецтва; здатність студента інтегрувати музично-педагогічні знання зі знаннями загальнопедагогічного, психологічного, культурологічного та інших циклів, а також наявність музично-виконавських умінь і навичок.

Комунікативний критерій характеризують такі показники як готовність до творчого співробітництва з колегами і вихованцями у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу; знання технологій спілкування і уміння застосовувати їх у практичній роботі; здатність виробляти особистісні стратегії вирішення виховних ситуацій з учнями різних вікових груп.

Показниками *самореалізуючого критерію* є художньо-творча інтерпретація і музична імпровізація творів українського музичного фольклору; творча самореалізація в різних видах діяльності у галузі українського музичного фольклору.

Відповідно означених критеріїв і показників було проведено констатувальний експеримент [9], що відбувався на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та ряду вищих педагогічних закладів України. Загальна кількість реципієнтів становила – 229 осіб.

Таблиця 1.

Перелік вищих навчальних закладів, у яких проводився констатувальний експеримент

№ з/п	Назва навчального закладу	Кількість реципієнтів
1	Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія	29
2	Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка	30
3	Миколаївський державний університет ім. В. Сухолинського	29
4	Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника	30
5	Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка	29
6	Ніжинський державний педагогічний університет ім. М. Гоголя	30
7	Херсонський державний університет	27
8	Рівненський державний педагогічний університет	25
	Всього	229

Методикою констатувального дослідження передбачено такі методи як анкетування студентів, опитування, педагогічні спостереження, діагностичні зрізи, що створювали педагогічно-виховні ситуації і потребували від майбутніх вчителів музики прояву творчих якостей. Результати констатувального експерименту інтерпретувалися групою експертів у кожному вищому педагогічному навчальному закладі окремо. На основі якісних характеристик результатів студентів і кількісних обчислень за відповідною методикою [7] було побудовано профілі творчої особистості кожного студента та груп загалом, що давало змогу наочно простежити рівень вихованості кожної складової у структурі особистості та особистості в цілому. Констатувальний експеримент виявив переважно низькі (44 %) й середні (53 %) рівні вихованості майбутнього вчителя музики на основі українського фольклору, що обумовлюється низкою причин, серед яких: відсутність досвіду творчої діяльності у студентів внаслідок традиційних методик музичного навчання і виховання у вищих педагогічних навчальних закладах; ізольованість викладання загальнопедагогічних, психологічних, культурологічних і музично-педагогічних дисциплін, що призводить до низького рівня творчого мислення, інтерпретаційно-імпровізаційних умінь й відсутність перспектив власної творчої самореалізації у музично-виховній діяльності, зокрема у галузі

фольклору. Традиційність методик, що не можуть коректувати індивідуальний розвиток особистості, унеможлиблює вироблення постійної стратегії перетворення майбутнього вчителя музики на творчу особистість й коректувати динаміку розгортання цього процесу.

Дані та висновки констатувального експерименту спричинили розробку педагогічних умов та методики виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору і впровадження їх у навчально-виховний процес ряду вищих педагогічних навчальних закладів, а саме: Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка.

Розроблені педагогічні умови і перебіг формувального експерименту ґрунтовно висвітлено нами у попередніх статтях [10, с.11].

Для перевірки ефективності педагогічних умов і методики виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору було проведено кінцевий експеримент, що здійснювався з використанням критеріїв та показників вихованості творчої особистості майбутнього вчителя музики. Динаміка цього процесу простежувалася у ході виконання діагностичних завдань, анкетування, тестування, педагогічних спостережень. Ці методи дали можливість виявити рівні вихованості творчої особистості майбутнього вчителя музики.

З метою встановлення об'єктивних результатів ефективності виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору було проаналізовано виконання діагностичних завдань (розроблених для вияву рівня вихованості творчої особистості студента за кожним критерієм), узагальнено та систематизовано дані анкетування, тестування та педагогічних спостережень.

Результати виконання діагностичного завдання (*мотиваційний критерій*), що мали на меті виявити у майбутніх вчителів музики наявність потреби в творчій музично-виховній та фольклорній діяльності, творчі мотиви здійснення музично-виховної діяльності, цілеспрямованості на самопізнання і самовдосконалення в музично-виховній діяльності, зокрема в галузі українського музичного фольклору, показали, що студенти експериментальної групи відрізнялися спрямованістю на творче використання українського музичного фольклору в різних видах діяльності. Наприклад, виконання завдання у вигляді постера (форма плаката) вказувало як на значний інтерес студентів до пошуково-дослідницької діяльності в галузі фольклору свого краю, так і внутрішню потребу виразити результат роботи у незвичній і сучасній формі. У ній вони лаконічно й доступно аргументували свої думки щодо походження українських пісень, ґрунтуючись на народознавчих, історичних відомостях. Характерно, що студенти використали додаткову літературу, архівні матеріали, Інтернет тощо. Отже, студенти ЕГ змогли віднайти цікаві факти, систематизувати матеріал, простежити інтеграційні зв'язки фольклору з іншими дисциплінами тощо.

Відповіді студентів КГ були неглибокі, частіше всього називалися фольклорні твори добре знайомі, які вивчалися у курсі „УНМТ”, форми виконання завдання були традиційними. Цей факт свідчить про недостатність розвиненості у цієї групи студентів потягу до пошуку, допитливості, захоплення і наявності внутрішньої потреби вивчати український фольклор самостійно.

Виконуючи завдання, яке характеризувало *загальнопедагогічний* критерій, більшість студентів ЕГ змогли актуалізувати інформацію, що стосувалась музичного фольклору та інших предметів, інтегрували її, пропонуючи власну концепцію виконання та модель вивчення фольклорного твору з учнями різних вікових груп. Тобто, студенти, які приймали участь у формувальному експерименті, характеризувалися наявністю теоретико-методичних знань; у них яскраво виражений творчий стиль музично-виховної діяльності; вони змогли конструювати і моделювати власні виховні технології з вихованцями.

Зміст завдання, що був спрямований на виявлення показників *музично-педагогічного* критерію творчої особистості майбутнього вчителя музики, спонукав студентів до максимального вияву почуттєвої сфери, глибокого проникнення у сутність музичних образів, вміння адекватно висловити власні емоційні переживання та співпереживання на основі здійснення художньо-образної інтерпретації мелодії української народної пісні. Виконання завдання потребувало звернення до свого художньо-естетичного досвіду, прояву образного мислення. Ознайомившись з незнайомим музичним текстом, більшість студентів (78,2 % ЕГ, 48,1 % КГ) визначили, що твір – ліричний, наспівний, мінорний, з нескладним ритмічним малюнком. У більшості реципієнтів було припущення, що твір за жанром є ліричною піснею або романсом. До високого рівня виконання завдання ми віднесли відповідь студентки ЕГ Ольги В.: „З огляду на музичний матеріал (не ритмізований, наспівний) це балада, один із епічних жанрів українського музичного фольклору. Балада як жанр має свої особливості: частіше всього тут присутній гостродраматичний, з трагічною розв'язкою сюжет, де оспівуються побутові конфлікти. Думаю, що пісня має багато куплетів, в яких розгортаються події. Аналізуючи мелодику, я склала літературний текст, у якому дівчина кохає козака. Мати козака проти їхнього кохання і в кінці балади, коли він від'їжджає, перетворює дівчину на калину”. Завдання на складання віршованого тексту до мелодії Ольга В.

виконала із задоволенням, потім проспівала створену нею пісню, в якій виразила свої почуття. Студенти ЕГ при виконанні завдання виявляли образно-асоціативне мислення, описували власні емоції і почуття, які викликала мелодія.

Завдання виявилось складним для студентів КГ, оскільки саме цей жанр українського фольклору дуже рідко можна почути в сучасному побуті, а знань з навчального курсу виявилось замало для його виконання. Аналіз-інтерпретацію як романсу виконали 47 % студентів ЕГ і 15,7 % студентів КГ. У відповідях студентів КГ були перераховані декілька балад, які вони вивчали у курсі „УНМТ”, але студенти не змогли згадати, що із цим жанром вони знайомилися у курсі „Української літератури” (де вивчали баладу Марусі Чурай „Ой не ходи, Грицю”). Отже, студентів КГ не вирізняли уміння поєднати знання кількох предметів, зокрема й фахових, в них не розвинене вміння обґрунтувати своє бачення твору, придумати до мелодії віршовані рядки та виконати створений твір і показали значно нижчі результати за означеним критерієм (табл. 2).

Наступне діагностичне завдання мало на меті виявити *комунікативні* якості складової творчої особистості й передбачало готовність до творчого співробітництва з колегами і вихованцями, знання технологій спілкування та застосування їх на практиці, вироблення особистісних стратегій вирішення виховних ситуацій з учнями різних вікових груп.

При аналіз-оцінці виконання завдання студентами увага зверталась на їх уміння взаємодіяти з учнями різних вікових груп, використання доцільних виховних форм, методів роботи з ними, вміння скоригувати роботу відповідно до ситуацій, застосувати творчий підхід у вирішенні проблемних ситуацій. Слід відзначити, що студенти ЕГ швидко зорієнтувалися щодо цілей поставлених завдань: обрали дидактичний матеріал до заняття, дослідили пісні, визначили їхній виховний потенціал, здійснили психолого-педагогічний аналіз дитячого колективу (вікову категорію, рівень уподобань та знань), визначили шкільну програму, за якою навчаються діти і місце її у змісті програми, виховні завдання уроку і на цій основі розробили кілька варіантів-фрагментів занять для учнів початкової школи та підготували план їх проведення.

Музично-виховна діяльність більшості студентів КГ потребувала настанов і коригування збоку педагога. Вони володіли певними знаннями методик роботи з учнями та конструювали методичні прийоми відповідно ситуацій, однак їм бракувало вироблення особистісних стратегій вирішення виховних завдань з учнями різних вікових груп, активності й творчості, умінь співпрацювати у різних ролях у мистецьких проектах нарівні з колегами і вихованцями. Рівень їхньої вихованості за комунікативним критерієм виявився нижчим, ніж у студентів ЕГ.

Найскладнішим для обох груп виявилось завдання, яке мало комплексний характер і досліджувало рівень вихованості відповідно показників *самореалізуючого* критерію. У процесі виконання варіантів завдання студенти-старшокурсники самореалізовувалися у різних видах фольклорної діяльності – інтерпретації, музичній імпровізації творів українського музичного фольклору, грі у виставі тощо. Привертає увагу факт, що значна частина студентів (61,6 %) експериментальної групи виконала усі три варіанти діагностичного завдання, що значно менше спостерігалось у реципієнтів контрольної групи (27,8 %).

Відслідковування результатів виконання завдань і практичне їх втілення як творчого продукту в групах студентів дало можливість помітити переважання творчих, оригінальних, нетрадиційних робіт студентів ЕГ, які пропонували власні розробки казок, інсценізації, які можна застосувати у виховній роботі у дошкільних і шкільних навчальних закладах. Наприклад Тетяна П. (ЕГ) склала цікавий сюжет святкування Великодня у дитячому садку та проявила організаційно-комунікативні здібності – організувала для участі у святі батьків, які з дітьми писали писанки, малювали візерунки до серветок, вишивали їх, співали веснянки. Нетрадиційно підійшов до складання сценарію Максим Р.: обравши казку „Рукавичка”: дійових осіб він наділив нехарактерними для них рисами, що вплинуло на сюжет казки. Студенти пропонували осучаснені варіанти казки, у яких звірі ототожнювалися з людьми, мали сучасні атрибути спілкування (мобільні телефони, Інтернет тощо) і вирішували сучасні проблеми, наприклад, створення підприємства, знімання фільму, обговорення державних проблем у Раді тощо. Музичні характеристики студенти створювали, імпровізуючи мелодії українських народних пісень.

Творча інтерпретація відомих українських казок „Коза-дереза”, „Івасик-Телесик”, „Кривенька качечка”, „Колобок” потребувала розвиненості цілого комплексу творчих складових, що демонстрували студенти експериментальних груп.

Інтерес і зацікавленість діагностичним завданням (3-й варіант) виявила десята частина студентів у КГ і переважаюча більшість у ЕГ. Запропоновані сценарії казки „Рукавичка” з новим сюжетом і героєм виявилися несподіваними й для самих студентів. Наприклад, Оксана Р. (КГ) запросила у свою казку сучасного героя американських мультфільмів – Шрека (замість Ведмеда), для музичної характеристики якого студентка створила власні імпровізації, посилаючись на сучасні обробки народних пісень О.Скрипки. Оригінальним виявився сюжет казки Тараса Л. Героями його сценарію стали нові образи різних українських казок – козенята, вовк, білка. Їх музичними характеристиками стали ритмічні

імпровізації, створені студентом для групи шумових інструментів та створення різних за формою музичних імпровізацій на цю тему.

Більша частина реципієнтів контрольної групи (59,2 %) розробила сценарій до українських казок у традиційній формі, близько до змісту. І хоч у контрольній групі зафіксовано динаміку інтерпретаційно-імпровізаційних здібностей, проте вони не зазнали такого суттєвого розвитку, як у студентів ЕГ.

Втілення студентами оригінальних сценаріїв казки і організація процесу постановки з групою студентів показали, що студенти ЕГ із задоволенням беруть участь у створенні, організації і постановках фрагментів казок чи цілої казки. Багато з них створили на основі казки цілісні обряди, вплітаючи у його сценарій сюжетні фрагменти казки, створюючи діалоги, залучаючи українські народні пісні та їх імпровізації. Неочікуваним стало самостійне ініціювання студентами ЕГ створення на базі шкіл-експериментальних майданчиків міста дитячих фольклорних та музично-інструментальних колективів, у яких студенти виступали керівниками або помічниками керівників ансамблів. Займаючись просвітницькою роботою, старшокурсники долучали до неї й студентів молодших курсів та старшокласників шкіл міста. Такими заходами стали виїзні засідання клубу „Фольклор – спосіб життя”, в межах яких проводилися сільські фольклорні фестивалі, виступи колективів, студенти записували зразки виконання українських народних пісень жителями селищ тощо.

Отже, кількісні та якісні результати кінцевого експерименту виявили позитивні результати студентів ЕГ, їх творче становлення як майбутніх вчителів музики порівняно з студентами КГ (табл.2.). Це підтверджується творчими роботами студентів, розробками музичних занять, виховних заходів, науково-дослідницькою діяльністю.

Таблиця 2.

Рівні вихованості творчої особистості студентів КГ і ЕГ (контрольний зріз)

Критерії	Рівні					
	низький		середній		високий	
	КГ %	ЕГ %	КГ %	ЕГ %	КГ %	ЕГ %
Мотиваційний	24,5	11,1	58,4	55,5	17,1	33,3
Загальнопедагогічний	20,7	14,8	64,8	46,4	14,4	38,7
Музично-педагогічний	16,2	7,4	63	48,1	20,7	44,4
Комунікативний	24,3	11,1	56,6	55,5	19,9	33,3
Самореалізуючий	46,8	28	41,4	44,4	11,7	27,6
Загальний показник	26,5	14,4	46,4	49,4	16,7	35,4

Вагомим результатом формувального експерименту в ЕГ став самостійний вибір студентами тем дипломних і курсових робіт у кінці 5-6 курсів. Помітно збільшився відсоток студентів, які обирали для курсових та дипломних проектів теми, пов'язані з дослідженням фольклору. У ЕГ він становив 40,8 %, у КГ – 14,8 %, що говорить про стійку мотивацію старшокурсників до самостійної науково-дослідницької роботи. Студенти ЕГ характеризувалися самостійним поглядом на мистецькі проблеми, створенням власних проектів і достатньо високим рівнем їх організації, прагненням самореалізуватися у різних видах музично-педагогічної мистецької діяльності, зокрема у галузі української народної музичної творчості. Підвищення рівня вихованості спостерігається і в студентів контрольної групи, однак динаміка вихованості в експериментальній групі є вищою (табл. 3).

Аналіз практичних робіт студентів ЕГ виявив, що вони усвідомлюють виховну мету і завдання роботи у дошкільному і шкільному навчальних закладах; проявляють активність, власну ініціативу, готовність до творчого співробітництва з колегами і вихованцями; обізнані з виховними технологіями спілкування; створюють власні прийоми індивідуальної, групової і колективної роботи з дітьми, налаштовані на діалог і полілог у навчально-виховній та позаурочній роботі з колегами і вихованцями. Цим вони помітно відрізняються від старшокурсників контрольних груп, у яких високий рівень вихованості творчої особистості (за всіма критеріями) проявлявся у досить незначній кількості майбутніх вчителів музики.

Аналіз кількісних і якісних результатів студентів ЕГ і КГ виявив суттєве підвищення рівня вихованості у студентів експериментальних груп.

Отже, результати контрольного експерименту показали ефективність розроблених педагогічних умов та методики виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору та впровадження їх у навчально-виховний процес вищого навчального закладу. Кількісні дані засвідчують суттєве зростання показників у студентів ЕГ за розробленими критеріями творчої особистості.

Таблиця 3.

Динаміка вихованості майбутніх вчителів музики в процесі вивчення українського музичного фольклору

Рівні Критерії	Констатувальний експеримент			Контрольний експеримент					
	контрольні групи			контрольні групи			експериментальні групи		
	Н	С	В	Н	С	В	Н	С	В
Мотиваційний	40,9	54,7	4,4	24,5	58,4	17,1	11,1	55,5	33,3
Загально педагогічний	38,4	61,6	–	20,7	64,8	14,4	14,8	46,4	38,7
Музично- педагогічний	51,8	44,5	3,7	16,2	63	20,7	7,4	48,1	44,4
Комунікативний	47,6	52,4	–	24,3	56,7	19,9	11,1	55,5	33,3
Самореалізуючий	63	37	3,5	46,8	41,4	11,7	28	44,4	27,6
Загальний показник	48,3	50	1,62	26,5	46,4	16,7	14,4	49,8	36,7

(Н – низький рівень, С – середній, В – високий)

Висновки... Таким чином, результати контрольного експерименту виявили значну зацікавленість фольклором, потяг до здійснення різних видів фольклорної діяльності, широке й ґрунтовне (порівняно з контрольною групою) застосування суспільних, культурологічних, психолого-педагогічних та фахових знань у вирішенні мистецьких проєктів у галузі фольклору, самостійне створення різних виховних методів й технологій у роботі з учнями.

Формувальний експеримент підтвердив, що реалізація педагогічних умов та поетапної методики забезпечує можливість впливати на процес виховання творчої особистості майбутніх вчителів музики на основі українського музичного фольклору. У результаті проведення контрольного експерименту були виявлені позитивні зрушення як у кількісному, так і в якісному відношенні у вихованні комплексу якостей особистості студентів у експериментальній групі, які характеризують їх як творчих особистостей. Рівень вихованості творчої особистості студентів контрольних груп виявився нижчим.

Таким чином, у результаті проведення дослідно-експериментальної роботи виявилось, що застосування технології особистісного зростання студентів, реалізована на основі розроблених і впроваджених у навчально-виховний процес програми і серії практично-лабораторних робіт курсу „УНМТ”, вплинула на самостійну організацію і корекцію музично-виховної діяльності студентів, розвиток їх творчих якостей. Використання ресурсу педагогічних практик як системи послідовного набуття досвіду виховної роботи протягом навчання у вищому навчальному закладі стимулювало студентів до оволодіння сучасними методиками музичного виховання учнів, моделювання і створення власних прийомів виховної роботи з учнями різних вікових категорій в урочній та позаурочній діяльності. Етнізація середовища вищого навчального закладу як мистецько-виховного простору сприяла розвитку творчої особистості студентів з різним рівнем вихованості творчих якостей, спонукала до самореалізації у різних видах фольклорної діяльності, активно впливала на середовище, змінюючи при цьому особистість. Як виявили результати дослідження, використання виховних можливостей середовища є міцним підґрунтям для активної співпраці суб'єктів навчально-виховного процесу з метою творчого самовиховання, зокрема у галузі українського музичного фольклору.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення потребують питання самовиховання майбутніх вчителів різних мистецьких дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах, розробка їх технологій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1988. – 228 с.
2. Лук А. Н. Психология творчества / А. Н. Лук. – М. : Наука, 1978. – 127 с.
3. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень : [колективна моногр.] / В. О. Моляко, О.Л. Музика (ред.); [Державний фонд фундаментальних досліджень Міністерства освіти і науки України]. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.
4. Педагогічні технології : наука – практиці : навч.-метод. щорічник / О. І. Кульчицька, С. О. Сисоева, Я. В. Цехмістер; за ред. С. О. Сисоевої. – К. : ВІПОЛ, 2002. – Вип.1. – 281 с.
5. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посіб. / В. В. Рибалка. – К. : ІЗМН, 1996. – 236 с.

6. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
7. Сисоева С. О. Педагогічні технології професійної підготовки фахівців : навчальний тренінг : навч.– метод. посіб. / С. О. Сисоева, Л. І. Бондарева. – К. : Ун-т “Україна”, 2007. – 185 с.
8. Холодная М. А. Психология интеллекта : парадоксы исследования. / М. А. Холодная. [2 изд., перераб. и доп.] – СПб : Питер, 2002. – 272 с.
9. Яківчук Г. В. Діагностика вихованості майбутнього вчителя музики у процесі вивчення українського музичного фольклору / Г. В. Яківчук // Таврійський вісник освіти. – Херсон. – 2009. – Ч. 2. – С. 133–141.
10. Яківчук Г. В. Методика виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики в процесі вивчення українського музичного фольклору / Г. В. Яківчук // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Ін-т проблем виховання. – К., 2008. – Вип. 12. – С. 357–366.
11. Яківчук Г. В. Педагогічні умови виховання творчої особистості майбутнього вчителя музики у процесі вивчення українського музичного фольклору / Г. В. Яківчук // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський, 2007. – Вип. 10, Т. 2. – С. 491–499.

Анотація

Г.В.Яківчук

Результативность воспитания творческой личности будущего учителя музыки в процессе изучения украинского музыкального фольклора

В статье рассматривается актуальная педагогическая проблема – отслеживание результативности процесса воспитания творческой личности будущего учителя музыки в процессе изучения украинского музыкального фольклора. На основе разработанной системы критериев и показателей воспитанности творческой личности, автор раскрывает процесс исследования творческой личности в контрольном эксперименте, делает выводы о динамике воспитанности будущих учителей музыки в контрольных и экспериментальных группах и представляет общие выводы диссертации.

Ключевые слова: творческая личность будущего учителя музыки, критерии и показатели воспитанности будущего учителя музыки, контрольный эксперимент, результативность процесса воспитания будущего учителя музыки.

Summary

G.V.Yakivchuk

The Effectiveness of Educating of Creative Personality of the Future Music Teacher in the Process of Studying Ukrainian Musical Folklore

The actual pedagogical problem – investigating the effectiveness of the process of educating of creative personality of the future music teacher in the process of study Ukrainian musical folklore is revealed in the article. On the basis of the developed system of criteria and indicators of civility of the creative personality, the author reveals the process of investigation of the creative personality in the control experiment, makes conclusions about the dynamics of civility of the future teachers of music in the control and experimental groups, and gives general conclusions of the dissertation.

Key words: creative personality of the future teacher of music, criteria and indicators of civility of the future teacher of music, control experiment, effectiveness of the process of education of the future teacher of music.

Дата надходження статті:

„15” жовтня 2009 р.

УДК 378.1+377.8(477) „1920/1930” (045)

І.П.ЯЩУК,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Особливості формування системи вищої педагогічної освіти в Україні (20- 30-і рр. ХХ століття)

У статті проаналізовано розвиток навчально-виховного процесу вищих навчальних педагогічних закладів України в період 20-30-х рр. ХХ століття, особливості та закономірності українізації педагогічних навчальних закладів, становлення вітчизняної системи професійної освіти.

Ключові слова: вища педагогічна школа, учительські кадри, інститути народної освіти, виховання, підготовка кваліфікованого спеціаліста.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Вища педагогічна школа України пройшла у своєму становленні та розвитку ті самі етапи, що й вища школа в цілому, хоча й мала певні специфічні особливості, пов'язані в першу чергу з об'єктивними закономірностями соціально-політичного, економічного і культурного розвитку країни, якісними та кількісними змінами у суспільстві, соціальними вимогами, характером культурних перетворень тощо.

Проте окремі періоди її історії в жодному разі не можна назвати прямим відображенням соціально-політичних, суспільних, культурних процесів, з якими завжди найтіснішим чином пов'язані як система